HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

23 aprilie 2009 *

În cauza C-509/07,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Tribunale di Bergamo (Italia), prin decizia din 4 octombrie 2007, primită de Curte la 21 noiembrie 2007, în procedura

Luigi Scarpelli

împotriva

NEOS Banca SpA,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul P. Jann (raportor), președinte de cameră, domnii M. Ilešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet și E. Levits, judecători,

* Limba de procedură: italiana.

avocat general: domnul J. Mazák,
grefier: doamna R. Șereș, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 11 decembrie 2008,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru domnul Scarpelli, de F. Maffettini și G. Pozzi, avvocati;

— pentru NEOS Banca SpA, de S. Beccari, avvocato;

— pentru guvernul italian, de domnul R. Adam, în calitate de agent, asistat de doamna W. Ferrante, avvocato dello Stato;

— pentru guvernul german, de domnul M. Lumma și de doamna J. Kemper, în calitate de agenți;

— pentru guvernul ungar, de doamnele J. Fazekas, R. Somssich și K. Borvölgyi, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de doamna L. Pignataro-Nolin și de domnul W. Wils, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 11 alineatul (2) din Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum (JO 1987, L 42, p. 48, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 252).

2 Această cerere a fost prezentată în cadrul unui litigiu între domnul Scarpelli, pe de o parte, și NEOS Banca SpA (denumită în continuare „NEOS Banca"), pe de altă parte, cu privire la executarea unui contract de credit încheiat în vederea achiziționării unui autovehicul care nu a mai fost livrat.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

3 Al douăzeci și unulea considerent al Directivei 87/102 prevede:

„întrucât, în ceea ce privește bunurile sau serviciile pentru care consumatorul a încheiat contract de cumpărare pe credit, consumatorul ar trebui, cel puțin în condițiile indicate mai jos, să aibă drepturi față de cel care acordă creditul, aceste drepturi fiind suplimentare față de drepturile sale contractuale normale față de creditor și față de furnizorul de bunuri sau servicii; întrucât condițiile menționate anterior sunt cele în care între cel care acordă creditul și furnizorul de bunuri sau servicii există un acord prealabil prin care creditul este pus la dispoziție de către creditor exclusiv pentru consumatorii acelui furnizor, pentru a-i permite consumatorului să cumpere bunurile sau serviciile de la acesta din urmă".

4 Al douăzeci și cincilea considerent al acestei directive prevede:

„întrucât, deoarece prezenta directivă prevede un anumit grad de apropiere a actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind creditele de consum și un anumit nivel de protecție a consumatorului, statele membre nu ar trebui să fie împiedicate să mențină sau să adopte măsuri mai stricte pentru protecția consumatorului, respectând obligațiile care le revin în temeiul tratatului".

5 Articolul 11 alineatele (1) și (2) din directiva menționată prevede:

„(1) Statele membre se asigură că existența contractelor de credit nu aduce atingere în niciun fel drepturilor consumatorului față de furnizorul bunurilor sau serviciilor achiziționate în temeiul unui astfel de contract, în cazurile în care bunurile sau serviciile nu se furnizează sau nu sunt, în alte privințe, conforme cu contractul privind furnizarea lor.

(2) În cazurile în care:

(a) pentru a cumpăra bunuri sau a obține servicii, consumatorul încheie un contract de credit cu o persoană, alta decât furnizorul acestora și

(b) între cel care acordă creditul și furnizorul de bunuri sau servicii există un contract prealabil în conformitate cu care creditul se oferă exclusiv de către cel care acordă creditul pentru clienții furnizorului în cauză în vederea cumpărării de bunuri sau servicii de la respectivul furnizor și

(c) consumatorul menționat la litera (a) obține creditul în temeiul acelui contract prealabil și

(d) bunurile sau serviciile reglementate de contractul de credit nu sunt furnizate sau sunt furnizate numai parțial ori nu sunt conforme cu contractul privind furnizarea lor și

(e) consumatorul a solicitat despăgubiri de la furnizor, dar nu a obținut compensațiile la care este îndreptățit.

consumatorul are dreptul de a solicita despăgubiri de la cel care acordă creditul. Statele membre determină măsura și condițiile în care se poate exercita dreptul la despăgubiri."

Reglementarea națională

6 Articolul 42 din Decretul legislativ nr. 206 din 6 septembrie 2005 (supliment ordinar la GURI nr. 235 din 8 octombrie 2005) prevede:

„În cazul neexecutării contractului de către furnizorul de bunuri sau de către prestatorul de servicii, consumatorul care a efectuat fără rezultat o punere în întârziere are dreptul de a introduce o acțiune împotriva creditorului, în limita creditului acordat, cu condiția să existe un contract în conformitate cu care creditorul are exclusivitatea acordării de credite pentru clienții furnizorului. Această responsabilitate revine și terților cărora creditorul le-ar fi transmis drepturile care decurg din contractul de credit."

7 Instanța de trimitere arată totuși că, potrivit jurisprudenței italiene, drepturile solicitate de consumator nu depind de existența unui contract de exclusivitate între creditor și furnizor.

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

8 La 20 iunie 2003, domnul Scarpelli, cumpărătorul, după ce a contactat vânzătorul, societatea Autobrembate, aparținând domnului Brioli Duilio, în vederea achiziționării unui autovehicul marca Audi A41900 TD, a semnat, odată cu contractul de cumpărare a acestui vehicul, un formular – pus la dispoziție de către vânzător – de solicitare a unui împrumut din partea Finemiro SpA, căreia i-a succedat în drepturi NEOS Banca, creditorul.

9 Domnul Scarpelli a plătit, prin cec emis în favoarea domnului Brioli Duilio, suma de 10 000 de euro și a beneficiat de un împrumut în valoare de 19 130 de euro, care s-a adăugat celor 10 000 de euro deja plătiți. Acesta a început să restituie respectivei instituții de finanțare împrumutul astfel acordat prin rate lunare de 402 euro.

10 După plata a 24 de rate lunare, în valoare totală de 9 648 de euro, și a sumei de 130 de euro, reprezentând comisionul, domnul Scarpelli a întrerupt plata ratelor lunare pentru motivul că vehiculul nu îi fusese încă livrat.

11 Finemiro SpA a notificat domnului Scarpelli o ordonanță conținând ordinul de plată a soldului restant datorat, a cărui valoare era evaluată la 15 678,38 euro, majorat cu dobânzi.

12 În continuare, societatea Autobrembate a fost declarată în faliment, iar vehiculul achiziționat de domnul Scarpelli nu i-a mai fost livrat.

13 Domnul Scarpelli a formulat o opoziție împotriva ordonanței care conținea ordinul de plată, susținând că nu era obligat să plătească ratele lunare datorate. În plus, acesta a solicitat restituirea de către NEOS Banca a sumei de 9 778 de euro, deja plătită cu titlu de rate lunare, majorată cu dobânda legală și cu indexarea monetară.

14 NEOS Banca a introdus acțiune în justiție, opunându-se cererilor formulate de domnul Scarpelli, motivând că articolul 11 din Directiva 87/102 prevede exonerarea de răspundere a creditorului ori de câte ori nu există un raport de exclusivitate între acesta și furnizor.

15 NEOS Banca a făcut trimitere, în acest sens, la dispozițiile naționale și comunitare, în special la articolul 42 din Decretul legislativ nr. 206 din 6 septembrie 2005, susținând că dreptul consumatorului de a acționa împotriva creditorului este exclus în cazurile de finanțare în regim de neexclusivitate, această posibilitate fiind limitată la finanțarea în regim de exclusivitate.

16 Este cert că nu există niciun raport de exclusivitate între NEOS Banca și societatea Autobrembate.

17 Potrivit Tribunale di Bergamo, nu este clar, având în vedere indicațiile oferite de al douăzeci și unulea considerent al Directivei 87/102, dacă raportul de exclusivitate este o condiție necesară pentru acordarea mai multor drepturi în favoarea consumatorului.

18 În aceste condiții, Tribunale di Bergamo a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 11 alineatul (2) din Directiva 87/102/CEE trebuie interpretat în sensul că acordul dintre furnizor și instituția de finanțare, în temeiul căruia creditul este pus la dispoziția clienților acelui furnizor exclusiv de către acel creditor, este o condiție necesară a dreptului consumatorului de a acționa împotriva creditorului – în cazul neexecutării contractului de către furnizor – chiar și în cazul în care dreptul invocat în

justiție de către consumator este: (a) numai de rezoluțiune a contractului de finanțare sau (b) de rezoluțiune și de restituire subsecventă a sumelor plătite instituției de finanțare?"

Cu privire la întrebarea preliminară

19 Prin întrebarea adresată, instanța de trimitere ridică, în esență, problema necesității existenței unei clauze de exclusivitate între creditor și furnizor pentru ca, în cazul neexecutării obligațiilor care revin vânzătorului, consumatorul să poată introduce o acțiune împotriva creditorului. În special, Tribunale di Bergamo solicită să se stabilească dacă o astfel de condiție este necesară în cazul unei acțiuni în rezoluțiunea contractului de finanțare și în cazul unei acțiuni în restituirea sumelor deja plătite instituției de finanțare.

20 În ceea ce privește obiectivele Directivei 87/102, din considerentele acesteia reiese că a fost adoptată cu dubla finalitate de a asigura, pe de o parte, crearea unei piețe comune a creditului de consum (al treilea-al cincilea considerent) și, pe de altă parte, protecția consumatorilor care contractează astfel de credite (al șaselea, al șaptelea și al nouălea considerent) (Hotărârea din 23 martie 2000, Berliner Kindl Brauerei, C-208/98, Rec., p. I-1741, punctul 20, și Hotărârea din 4 martie 2004, Cofinoga, C-264/02, Rec., p. I-2157, punctul 25).

21 În această privință, articolul 11 din directiva menționată, pe de o parte, prevede dreptul consumatorului de a introduce o acțiune împotriva creditorului în cazul neexecutării sau al executării necorespunzătoare a obligațiilor care revin furnizorului de bunuri sau de servicii în cauză și, pe de altă parte, supune acest drept unei serii de condiții, printre care se numără cea a existenței unui raport de exclusivitate între creditor și furnizor.

22 Această dispoziție trebuie interpretată în lumina celui de al douăzeci și unulea considerent al Directivei 87/102, care, referindu-se la regimul instituit prin articolul 11 din această directivă, prevede în mod expres că „consumatorul ar trebui, cel puțin în condițiile indicate mai jos, să aibă drepturi față de cel care acordă creditul, aceste drepturi fiind suplimentare față de drepturile sale contractuale normale". Potrivit aceluiași considerent, „condițiile menționate anterior sunt cele în care între cel care acordă creditul și furnizorul de bunuri sau servicii există un acord prealabil prin care creditul este pus la dispoziție de către creditor exclusiv pentru consumatorii acelui furnizor, pentru a-i permite consumatorului să cumpere bunurile sau serviciile de la acesta din urmă".

23 Rezultă că dreptul la acțiune prevăzut la articolul 11 alineatul (2) din Directiva 87/102 constituie o protecție suplimentară oferită de această directivă consumatorului față de creditor, care se adaugă acțiunilor pe care consumatorul poate deja să le exercite în temeiul dispozițiilor naționale aplicabile oricărui raport contractual. Prin urmare, îndeplinirea diferitelor condiții prevăzute la acest articol nu poate fi impusă decât pentru acțiunile introduse în temeiul acestei protecții suplimentare.

24 În continuare, trebuie arătat că o asemenea interpretare a articolului 11 din Directiva 87/102 este conformă naturii armonizării realizate de această directivă. Astfel, potrivit celui de al douăzeci și cincilea considerent al directivei menționate, aceasta nu trebuie să împiedice statele membre să mențină sau să adopte măsuri mai stricte pentru protecția consumatorului și impune, așadar, o armonizare minimală în domeniul creditului de consum. Statele membre sunt, în aceste condiții, libere să adopte o reglementare mai favorabilă pentru consumatori.

25 În contextul articolului 11 alineatul (2) din Directiva 87/102, Curtea a statuat că obiectivul urmărit de această directivă constă în a asigura respectarea unei norme minime de protecție a consumatorilor în domeniul creditului de consum (Hotărârea din 4 octombrie 2007, Rampion și Godard, C-429/05, Rep., p. I-8017, punctul 47).

26 Această interpretare este de asemenea confirmată de articolul 14 alineatul (1) din directiva menționată, care impune statelor membre să se asigure că contractele de credit nu derogă, în detrimentul consumatorului, de la dispozițiile legislației interne de punere în aplicare a acestei directive (a se vedea în acest sens Hotărârea Rampion și Godard, citată anterior, punctul 48).

27 În plus, consumatorul nu poate exercita nicio influență asupra raportului dintre furnizor și creditor, astfel încât situația consumatorului depinde de condițiile contractuale negociate de acești doi întreprinzători.

28 Mai mult, creditorii pun adesea la dispoziția consumatorilor formulare deja tipărite pentru încheierea contractului de împrumut. În consecință, consumatorul, care reprezintă partea contractantă cea mai slabă, nu are în mod normal posibilitatea de a aduce modificări textului.

29 Prin urmare, faptul de a supune exercitarea oricărui drept la acțiune al consumatorului împotriva creditorului condiției existenței unei clauze de exclusivitate între acest creditor și furnizor ar intra în conflict cu obiectivul Directivei 87/102, care este, în primul rând, protejarea consumatorului ca parte contractantă mai slabă.

30 Din considerentele care precedă rezultă că, într-o situație precum cea descrisă de instanța națională în decizia de trimitere, în care legislația națională aplicabilă relațiilor contractuale prevede posibilitatea consumatorului de a acționa împotriva creditorului pentru a obține rezoluțiunea contractului de finanțare și restituirea sumelor deja plătite, Directiva 87/102 nu impune ca asemenea acțiuni să fie supuse respectivei condiții de exclusivitate. În schimb, îndeplinirea unei astfel de condiții poate fi cerută pentru valorificarea altor drepturi, care nu sunt prevăzute de dispozițiile interne în

materia relațiilor contractuale, precum dreptul la repararea prejudiciului cauzat prin neîndeplinirea unei obligații a furnizorului bunurilor sau serviciilor în cauză.

31 Prin urmare, la întrebarea adresată trebuie să se răspundă că articolul 11 alineatul (2) din Directiva 87/102 trebuie interpretat în sensul că, într-o situație precum cea din acțiunea principală, existența unui contract între creditor și furnizor, în temeiul căruia un împrumut este acordat exclusiv de către acest creditor clienților furnizorului, nu constituie o condiție necesară pentru exercitarea dreptului acestor clienți de a acționa împotriva respectivului creditor, în cazul neexecutării obligațiilor care revin furnizorului menționat, pentru a obține rezoluțiunea contractului de împrumut și restituirea subsecventă a sumelor plătite instituției de finanțare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

32 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Articolul 11 alineatul (2) din Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum trebuie interpretat în sensul că, într-o situație precum cea din acțiunea principală, existența unui contract între creditor și furnizor, în temeiul căruia un împrumut este acordat exclusiv de către acest creditor clienților furnizorului, nu constituie o condiție necesară pentru exercitarea dreptului acestor clienți de a acționa împotriva respectivului creditor,

în cazul neexecutării obligațiilor care revin furnizorului menționat, pentru a obține rezoluțiunea contractului de împrumut și restituirea subsecventă a sumelor plătite instituției de finanțare.

Semnături